

**Franz
Lehár**

Opereta

**OPERA
BALET
LJUBLJANA**

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE

**Alojz
Ajdič**

Komična opera
Praizvedba slovenske novitete
po libretu Vinka Möderdorferja

Dežela smehljaja

Das Land des Lächelns

Romantična opereta v treh dejanjih

Glasba

Franz Lehár

Libreto

Ludwig Herzer in Fritz Löhner
po predlogi Viktorja Léona

Prevod libreta v slovenski jezik

Borut Smrekar

Redakcija glasbenega materiala

Marko Hribernik, Simon Dvoršak,
Eva Hribernik

Redakcija govornega besedila

Eva Hribernik, Tatjana Ažman

Dirigent

Simon Dvoršak

Režiserka

Eva Hribernik

Premiera

28. 9. 2023

Izvedba v slovenskem jeziku z nadnapisi.

Večer ima en odmor.

Miši v operni hiši

**Komična opera z baletom in pantomimo
za vse otroke in druge odrasle po libretu
Vinka Möderndorferja**

Slovenska noviteta, praižvedba

Glasba

Alojz Ajdič

Libreto

Vinko Möderndorfer

Redakcija glasbenega materiala

Simon Dvoršak, Eva Hribernik

Redakcija govornega besedila

Eva Hribernik, Tatjana Ažman

Dirigent

Simon Dvoršak

Režiserka

Eva Hribernik

Premiera

28. 9. 2023

ZASEDBA VLOG

DEŽELA SMEHLJAJA

Grof Ferdinand Lichtenfels

Zoran Potočan*/Darko Vidic k. g.

Liza, njegova hči

Mojca Bitenc k. g./Rebeka Radovan/

Martina Zadro*

Lora, nečakinja grofa Lichtenfelsa

Amina Natalija Bašić/Sandra Vidovič Mlakar*

Grof Gustav von Pottenstein

Andrej Debevec*/Matej Vovk

Dunajska dekleta -

Fini

Darja Novak*/Christina Thaler

Frani

Ireneja Nejka Čuk/Manca Hribar*

Toni

Meta Mačak/Inez Osina Ruez*

Stari služabnik

Jože Oblak*/Matej Velikonja

Princ Sou-Čong

David Jagodic k. g./Edvard Strah*

Mi, njegova sestra

Eva Černe Avbelj k. g.*/Nika Gorič k. g.

Čang, njegov stric

Rok Bavčar/Darko Vidic k. g.*

Fu Li, tajnik kitajskega odposlanstva

Robert Brezovar*/Anton Habjan

Vrhovni evnuh

Norina Radovan*/Dunja Spruk

Lizine spremljevalke

Andreja Mohorič*, Monika Müller*, Mojca Svoljšak*,

Mojca Tiran*

Mandžurske neveste

Amina Natalija Bašić/Sandra Vidovič Mlakar*,

Darja Novak*/Christina Thaler, Ireneja Nejka Čuk/

Manca Hribar*, Inez Osina Ruez*/Meta Mačak

Mandarini

David Čadež*, Mario Filipović*, Vladimir Jakšić*,

Damjan Kozole*, Martin Meglič*, Marko Pikš*,

Miha Ravnikar*, Matej Velikonja*/Matej Avbelj

Spremljevalci dunajskih deklet

David Čadež*, Damjan Kozole*, Martin Meglič*,

Matej Velikonja*

Plesalke in plesalci

Nina Noč in Yujin Muraishi*/

Erica Pinzano in Lukas Bareman

Ana Klačnja in Filip Jurič*/Marin Ino in Filippo Jorio

Tjaša Kmetec in Kenta Yamamoto*/

Emilie Tassinari in Yuki Seki

MIŠI V OPERNI HIŠI

Pripovedovalec in povezovalac

Andrej Debevec*/Matej Vovk

Mišek Romeo

David Jagodic k. g./Edvard Strah*

Miška Julija

Štefica Grasselli k. g.*/Neža Vasle k. g.

Miška Aida

Eva Černe Avbelj k. g.*/Nika Gorič k. g.

Miška Toska

Galja Gorčeva/Dunja Spruk*

Kunigunda, mišja mati

Zdenka Gorenc/Mirjam Kalin*

Zigfrid, mišji oče

Rok Bavčar*/Slavko Savinšek

Mišek Rigoleto

Zoran Potočan*/Darko Vidic k. g.

Mišji operni strah Janez

Ivan Andres Arnšek*/Vladimir Jakšić

Primadona in operna pevka v vlogi Julije

Norina Radovan*/Rebeka Radovan

Operni pevec v vlogi Romea

Rusmir Redžić/Matej Velikonja*

Prvi glasbenik

David Čadež/Mario Filipović*

Drugi glasbenik

Robert Brezovar*/Anton Habjan

Maestro

Marko Ferjančič/Robert Vrčon*

Plesalke in plesalci

Denise Di Cicco in Aleks Theo Šišernik*/

Marin Ino in Filippo Jorio

Urša Vidmar in Alexandru Barbu*/

Barbara Marič in Gaj Rudolf

Georgeta Capraroiu in Goran Tatar*/

Romana Kmetič in Gregor Guštin

* Premiera.

Koreograf

Lukas Zuschlag

Scenograf

Jaro Ješe

Kostumografinja

Sandra Dekanič

Oblikovalec svetlobe

Jaka Varmuž

Dramaturginja

Tatjana Ažman

Lektorica

Marja Filipčič Redžić

Zborovodja

Željka Ulčnik Remic

Koncertni mojster

Igor Grasselli

Asistentka dirigenta

Mojca Lavrenčič

Asistent režiserja

Matej Prevc

Asistenti koreografa

Stefan Capraroiu in Mojca Kalar Simić

(Dežela smehljaja),

Stefan Capraroiu in Leonid Kouznetsov

*(Miši v operni hiši)***Asistentka kostumografinje**

Anjana Pavlič

Fotografija opernega avditorija

Darja Štravs Tisu

Korepetitorji

Kayoko Ikeda, Višnja Kajgana, Irena Zajec,

Irina Miliwojević, Stefan Pajanović

Korepetitorka zbora

Marina Đonlić

Šepetalca

Dejan Gebert, Urška Švara Kafol

Inspicent

Tomaž Čibej

OPERNI ZBOR**Sopran**Amina Natalija Bašić, Loredana Colautti Cannarella,
Bernarda Golob Švara, Andreja Mohorič,
Monika Müller, Darja Novak, Mojca Svobljšak,
Bianca Telban, Christina Thaler, Tatjana Verce,
Sandra Vidovič Mlakar**Alt**Adriana Abbati de Vasle, Ireneja Nejka Čuk,
Manca Hribar, Meta Mačak, Inez Osina Rues,
Zarja Pivko, Ana Plemenitaš, Mojca Tiran**Prvi tenor**Matej Avbelj, David Čadež, Jože Oblak,
Rusmir Redžić, Matej Velikonja**Drugi tenor**Mario Filipović, Damjan Kozole, Martin Meglič,
Miha Ravnikar**Bariton**Robert Brezovar, Marko Ferjančič, Anton Habjan,
Milan Zavodnik**Bas**Vladimir Jakšić, Rok Krek, Marko Pikš,
Damijan Škvarč, Silvo Škvarč, Tomaž Zadnikar,
Gregor Zorko**Inšpektor zbora**

Rok Krek

ORKESTER**I. violine**Rahela Grasselli, Domen Lorenz, Jelena Pejić,
Metka Udovč, Metka Zupančič, Natalija Čabrunič,
Polona Ruter, Vesna Velušček, Mojca Batič*,
Sandi Baitokova*, Verena Rojc***II. violine**Margareta Pernar Kenig, Dragana Pajanović,
Sanhayea Song*, Katarina Kralj, Olga Čibej,
Saša Kmet, Špela Jevnišek, Alma Gunzek*,
Jelena Oršolić*, Katarina Zupan***Viole**Ana Glišić Dimitrova, Jevgenij Meleščenko,
Gea Pantner Volfand*, Aljaž Mihelač,
Laslo Babinski, Martin Žužek Kres, Paolo Cannarella,
Yasumichi Iwaki*, Tomaž Malej***Violončela**Damir Hamidullin, Fulvio Drosolini, Barbara Gradišek,
Aleksandra Čano Muharemović, Jaroslav Cefera,
Urban Marinko, Bernardo Brizani*, Tamara Gombač*

Kontrabasi

Jacopo Tarchini, Valerij Bogdanov, Damir Rasiewicz*,
Mateja Murn Zorko*, Matjaž Zorko*, Luka Brodarič*

Harfa

Maria Gamboz Gradišek, Lara Hrastnik*

Klavature

Kayoko Ikeda, Mija Novak*

Flavte

Helena Trismegist, Vesna Jan Mitrović,
Špela Benčina, Barbara Spital*

Oboe

Jonathan Mauch, Claudia Pavarin, Manca Marinko,
Darko Jager

Klarineti

Tadej Kenig, Jakob Bobek, Borut Turk,
David Gregorc

Fagoti

Jure Mesec, Árpád Balázs Piri, Milan Nikolić

Rogovi

Primož Zemljak, Marko Arh,
Sabina Magajne Bogolin, Ana Mir, Erik Košak,
Aurelie Roussel*

Trobente

Uroš Pavlović, Gregor Turk, Jure Močilnik,
Blaž Avbar*, Dominik Rus*

Pozavne

Aleš Šnofl, Andrej Sraka, Tine Plahutnik,
Leon Leskovšek

Timpani

Tomaž Vouk, Andraž Poljanec*

Tolkala

Rudi Podkrajšek, Gašper Gradišek, Petra Vidmar*,
Maja Povše*, Katarina Kukovič*

Inšpektor orkestra

Martin Žužek Kres

Produksijska ekipa

Producenti Brigita Gojić, Polona Kante Pavlin in
Roman Pušnjak, *koordinator* Simon Stanojević,
dramaturginja Tatjana Ažman,
lektorica Marja Filipčič Redžić,
notni arhivar Damjan Kozole

Prevod libreta za nadnapise

Nataša Jelić (angleški jezik)

Tehnična izvedba nadnapisov

Luka Šinigoj

Scena in kostumi

Gledališki atelje SNG Opera in balet Ljubljana in
SNG Drama Ljubljana, *vodja* Matjaž Arčan

Tehnična služba

Vodja službe (tehnični vodja) Mislav Kuzmanić,
vodja odrske tehnike Franci Stanonik,
lučni mojster Aleksander Pešec,
oblikovalca zvoka Luka Berden, Albert Pučnik*,
videotehnik Matija Grošelj*, *vodja rekviziterjev*
Sandi Dragičević, *vodja maskerjev - lasuljarjev*
Marijanka Sešek, *vodja frizerjev - lasuljarjev*
Nevenka Zajc, *vodja moške garderobe* Vida Markelj,
vodja ženske garderobe Ksenija Šehić

* Zunanja sodelavka/zunanji sodelavec.

Proti soncu v nov svet

**Eva
Hribernik**

Zgodba o dveh junakih

Izhodišče za uprizoritev, ki naj deli poveže v celoto, se skriva v prepletu zgodb dveh junakov: kitajskega princa Sou-Čonga iz operete *Dežela smehljaja* in opernega miška Romea iz komične operne novitete *Miši v operni hiši*.

Zdi se, da sta junaka obeh zgodb ujetnika vsak svojega družbeno-kulturnega konteksta. Naj gre za prepovedano mesto v Pekingu ali za miško operno državo, Sou-Čong in Romeo pripadata svojemu okolju. Izhod v nov, drugačen svet od tistega, v katerem sta se rodila, pa ni tako preprost, kot si predstavljata. Prevezla sta namreč identiteto svoje skupnosti z natančno določenimi pričakovanji in zahtevami. Delujeta v skladu s pravili svoje družbe. Na obrazu imata masko srečnih posameznikov. Nekega dne pa jima življenje pripravi presenečenje: Sou-Čong spozna Lizo, mišek Romeo pa sreča miško Julijo. Liza in Julija se kot nežni sončni žarki dotakneta globin srca. Sou-Čong in Romeo zahrepenita po sreči z ljubljeno osebo, kot si to pravzaprav želimo vsi. V naši uprizoritvi različne ljubezenske zgodbe preigravajo trije plesni pari in nas spomnijo na to, da življenje ni nikoli samo črno ali samo belo. Vsak živi svojo zgodbo. Vsak sanja o svoji sreči. Vsak obrača pogled proti soncu. Naša junaka se znajdetata na razpotju. Bosta zbrala dovolj poguma ter sledila sebi in svoji predstavi

o sreči? Proti soncu se na koncu uspe odpraviti samo enemu. Drugi o sreči še naprej le sanja. Sou-Čong namreč postavi zakone kitajske tisočletne tradicije pred zakon srca. V trenutku, ko zatre svoje srce, izgubi ne samo ljubezen, ampak tudi sebe. Doživi notranjo bolečino, ki pa jo zakrije z masko navideznega smehljaja. Mišek Romeo pa posluša svoje srce in sname masko. Zapusti svoje okolje in se poda na pot resnice.

Zgodba o iluziji

Dogajalni prostor, v katerega sta umeščeni zgodbi, je gledališče. Obe zgodbi se odigrata med gledališkimi kulisami, zavesami in bleščecimi lestenci. Gledališče je prostor iluzije. Junaka obeh zgodb živita svojo zgodbo v iluzornem okolju, v odsevu resničnega sveta. Situacija spominja na Platonov mit o votlini, v kateri ljudje gledajo sence, ki jih svetloba ognja meče na steno votline pred njimi. Svet vidijo kot senco prave resničnosti. Platon s tem opisuje stanje nevednosti pri človeku, hkrati pa odpira možnost, da obstaja izhod iz votline, pot, ki vodi iz nje. Platon simbolično govori o iskanju spoznanja. Nekdanji ujetnik postane junak, ki se mora spopasti s težavami poti v neznano. Postopoma in potrpežljivo se mora privajati svetlobi. Šele po dolgotrajnem trudu junak vidi drugačno resničnost. Za Platona je svet zunaj votline svet idej, ki mu vlada sonce. Sonce daje življenje vsemu in je vzrok vsega, kar je na svetu dobro, pravično in lepo. V naši uprizoritvi se kot vezna nit, ki prepleta obe zgodbi, pojavi element sonca: kot pobarvan scenski element iluzornega sveta in kot svetloba, ki vabi v izkušnjo novega sveta.

Uprizoritev *Dežele smehljaja* in *Miši v operni hiši* sledi Aristotelovi ideji o ustvarjanju iluzije na odru. Prav tako naj bi gledališke prvine, kot so scenografija, kostumografija in luč delovale v simbiozi in pomagale pri ustvarjanju iluzije. Ne glede na to pa uprizoritev vsebuje nekaj elementov, ki lahko za gledalca delujejo potujitveno. O potujitvenem učinku je veliko govoril Bertolt Brecht, ko je definiral epsko gledališče, ki naj bi gledalce spodbujalo k razmišljanju. Potujitveno lahko deluje prisotnost treh plesnih parov, ki na trenutke tudi izstopijo iz konteksta obeh zgodb. V operi *Miši v operni hiši* pa je tu še lik pripovedovalca. Pripovedovalec gledalcem predstavi dogodke, akterje zgodbe in ves čas komentira situacijo na odru. S svojo prisotnostjo poruši četrto steno in nam iluzorično zgodbo pokaže kot proces. Gledalci lahko tako v drugem delu večera uživajo v spoznavanju opernega mehanizma, ki razkriva svetle in temne strani vseh, ki ustvarjamo v opernem gledališču. Gledališče postane metafora življenja. Ali smo pripravljeni na svoje življenje pogledati na ta način? Ali je življenje samo navidezna resničnost?

Zgodba o svobodi

Verjamem, da gledališče v sebi skriva moč preobrazbe. Vsaka zgodba, ki jo postavimo na oder, se gledalca dotakne in na koncu predstave ni več enak kot ob vstopu v dvorano. Želim si, da bi tudi zgodba o kitajskem princu in radovednem mišku gledalcem segla do srca. Sou-Čong ostane sam svoj ujetnik in se na koncu zruši pod težo pravil in zakonov. Prostor, ki ga obdaja, spominja na zlato kletko, v kateri princ kot ujeta ptica poje o svobodi. Gledalci se v prvem delu večera srečajo z bolečino, ki je posledica izgube svobode. V drugem delu večera pa se pridružijo Romeu, ki preseže vse omejitve in se junaško poda na pot. Romeo se odpravi proti soncu in ga na koncu tudi uzre. Odide v nov svet, v katerem vladata radost in svoboda duha. Nekdanji ujetnik postane junak, spopada se s težavami poti v neznano. Postopoma in potrpežljivo se privaja novi svetlobi in po dolgotrajnem trudu vidi drugačno resničnost. Naj nas Romeo nagovori in spomni na to, kako osvobajajoče je, kadar prisluhnemo in sledimo melodiji srca. Mogoče pa srce tudi nam pokaže pot v nov svet. Na zeleni travnik, kjer šumi veter in plapolajo mogočne krošnje dreves. Kjer je doma ljubezen, ki jo greje sonce.

Franz Lehár in nova doba dunajske operete

**Monika
Marušič**

Po tem ko so se zlata leta dunajske operete začela iztekati, je bil Franz Lehár eden od prvih skladateljev, ki je poskušal poustvariti žanr, v katerem so dotlej blesteli Johann Strauss mlajši, Karl Millöcker in Franz von Suppé. Žanr operete je predrugačil, ga oddaljil od njenih stereotipnih komičnih shem in ga popeljal v novo plodovito dobo, v kateri so ustvarjali tudi Leo Fall, Emmerich Kálmán in Oscar Strauss.

Franz Lehár (1870-1948) se je rodil v glasbeno družino. Njegov oče, prav tako Franz, je bil avstrijski vojaški kapelnik in rogist. Mati Christine Neubrandt je bila madžarskega rodu, tako so v družini govorili predvsem madžarsko. Skladatelj je v zgodnjem otroštvu začel igrati violino, svoje prve pesmi pa je napisal že pri šestih letih. Leta 1880 se je družina zaradi očetove službe nastanila v Budimpešti, starši pa so kmalu zatem takrat desetletnega skladatelja poslali v Sternberg, da bi vadil nemški jezik. V Sternbergu je Lehár bival pri svojem stricu, mestnem kapelniku, in pri njem poleti v orkestru igral violino. Z dvanajstimi leti se je na željo staršev vpisal na praški konservatorij, kjer ga je violino poučeval Anton Bennewitz, glasbeno teorijo pa Josef Foerster. Bolj kot študij violine je Lehárja zanimala kompozicija, zato je obiskoval zasebne ure pri Zdeněku Fibichu, nekaj nasvetov pa je dobil tudi od Antonína Dvořáka, ki je mlademu Lehárju svetoval, naj nadaljuje s komponiranjem.

Po končanem študiju violine je Lehár jeseni leta 1888 zasedel mesto prvega violinista v orkestru Združenja gledališč v Barmen-Elberfeldu, vendar je bil kmalu zatem vpoklican v vojaško službo, kjer se je pridružil orkestru 50. avstrijske pehotne divizije, ki ga je vodil njegov oče. Tam je spoznal Lea Falla, svojega poznejšega »tekmeča« pri pisanju operet. Po zgledu očeta je Lehár leta 1890 postal vojaški kapelnik v Lučencu na Češkoslovaškem, leta 1894 pa v Puli, vendar je kmalu odstopil, saj se je pripravljala premiera njegove prve opere *Kukuška* (1896) – po poznejši revidirani verziji bolj znane kot *Tatjana* (1905). Z delom je ob praizvedbi novembra 1896 v Leipzigu požel prvi večji uspeh, po katerem se je vrnil v vojaško službo, sprva kot vojaški kapelnik pehotne divizije v Trstu, leta 1899 pa je bil imenovan za kapelnika 26. pehotne divizije, kar ga je peljalo na Dunaj. Tam je svoje prve uspehe dosegel z valčki, kot sta *Asklepios* (1901) in *Gold und Silber* (1902). Leta 1902 je dokončno opustil vojaško službo in se posvetil skladateljsko-dirigentski karieri, predvsem komponiranju operet, s katerimi je pozneje naznanil novo dobo dunajske operete. Postal je dirigent znamenitega dunajskega gledališča Theater an der Wien, kjer je še istega leta uprizoril svojo prvo opereto *Dunajske žene* (*Wiener Frauen*, 1902). Mesec dni pozneje je v dunajskem Carltheatru praizvedbo doživela tudi njegova opereta *Piskrovez* (*Der Rastelbinder*, 1902), ki je prav tako požela velik uspeh. Sledili sta opereti *Božanski soprog* (*Der Göttergatte*, 1904) in *Poroka za šalo* (*Die Juxheirat*, 1904), ki sicer nista ponovili uspeha predhodnice, leta 1905 pa je skladatelj prejel naročilo za *Veselo vdovo* (*Die lustige Witwe*), ki je postala izjemno priljubljena na Dunaju in drugod ter se pozneje poleg Straussovega *Netopirja* v zgodovino zapisala kot največkrat izvajana opereta.

Po uspehu z *Veselo vdovo* je nastala opereta *Mož s tremi ženami* (*Der Mann mit den drei Frauen*, 1908), ki občinstva ni prepričala, v naslednji sezoni (1909/1910) pa je Lehár v zgolj nekaj mesecih skomponiral tri nova dela, *Knežji otrok* (*Fürstenkind*), *Grof Luksemburški* (*Der Graf von Luxemburg*) in *Ciganska ljubezen* (*Zigeunerliebe*), ki so postala mednarodno priljubljena in dokončno utrdila Lehárjev sloves tedaj vodilnega operetnega skladatelja. V naslednjih letih je ustvaril še mnogo operet, kot so *Eva* (1911), *Končno sam* (*Endlich allein*, 1914), *Idealna soproga* (*Die ideale Gattin*, 1913), *Zvezdogled* (*Der Sterngucker*, 1916), *Kjer škranček poje* (*Wo die Lerche singt*, 1918), *Kraljica tanga* (*Die Tangokönigin*, 1921) in druge.

V povojnem obdobju, ko so v Evropo začeli vdirati vplivi ameriške popularne glasbe in je kazalo na zaton žanra dunajske operete, so Lehárjeva dela ponovno zaživela. Za to je velike zasluge nosilo skladateljevo prijateljstvo z enim takrat najbolj slavnih tenorjev, Richardom Tauberjem, ki se je začelo že leta 1921, ko je Tauber v

**Franz Lehár je žanr
operete predrugačil
in ga popeljal v
novo, plodovito
dobo.**

Salzburgu pel glavno tenorsko vlogo v opereti *Ciganska ljubezen*. Pozneje je Tauber nastopil tudi v opereti *Carjevič (Der Zarewitsch, 1927)* in glasbeni igri *Friderika (Friederike, 1928)* ter nenazadnje v priljubljeni *Deželi smehljaja (Das Land des Lächelns, 1929)*, ki je ponovila izjemni uspeh *Vesele vdove*. Prijateljstvo s svetovno znanim tenorjem je na skladatelja vplivalo izjemno plodovito: Tauber je Lehárjevo operetno glasbo interpretativno obogatil, skladatelj pa je nekatere vloge napisal prav za uspešnega tenorja, kar je prijateljsko vez med njima še dodatno utrdilo. Tako imenovane Tauberjeve operete so se odlikovale tudi z novimi kompozicijskimi značilnostmi, ki so sedaj stremele k zrelejšemu glasbenemu slogu na temelju resnejše tematike libretov - ti so obravnavali verjetne zgodbe iz resničnega sveta.

V tem obdobju je Lehár nekatere svoje operete predelal v filmske različice in komponiral tudi filmsko glasbo. Njegova zadnja opereta, glasbena komedija *Judita (Giuditta, 1934)*, ki je bila tudi edino skladateljevo popolnoma novonastalo glasbenogledališko delo po letu 1928, je bila krstno uprizorjena v Dunajski državni operi, uprizoritev pa je v živo prenašalo kar 120 radijskih postaj. Z *Judito* je Lehár zaključil kariero operetnega skladatelja in leta 1935 ustanovil svojo založniško hišo Glocken Verlag, s katero je od propadle založbe Karczag in drugih založnikov odkupil pravice za večino svojih del (*Vesela vdova* je ostala v domeni založbe Doblinger). Tako je preostanek svojega življenja posvetil predvsem založniški dejavnosti, izjema je bila le predelava operete *Ciganska ljubezen* za budimpeško občinstvo.

Čas med drugo svetovno vojno je Lehár preživel med Dunajem in Bad Ischlom, kjer se je dokončno ustalil poleti leta 1948 in tam preživel zadnje leto svojega življenja.

Že Lehárjeva zgodnejša dela razkrivajo njegov izreden smisel za potek in komplementarnost melodij, obenem pa kažejo na njegovo temeljito glasbenoteoretsko podkovanost. Spretnost izkazujejo tudi orkestracije del, ki jih je Lehár kot eden redkih operetnih skladateljev orkestriral sam, pri čemer se je pogosto naslanjal na Dvořáka, Puccinija, Debussyja in Richarda Straussa. Njegova dela zaznamuje tudi izrazit lokalni kolorit, v ospredje pa pogosto stopa solo violina, ki jo je kot violinist rad vključeval v svoje kompozicije. Njegova poznejša dela se odmikajo od stereotipnih operetnih vzorcev in še bolj izkazujejo njegovo individualno glasbeno govorico, v katero vstopajo tudi sočasni popularnoglasbeni slogi, kot so blues, fokstrot, onestep in tango. Lehárjevo kritično prizadevnost, da bi svoje kompozicije dvignil na višjo raven, izkazuje tudi dejstvo, da je svoja dela nenehno revidiral.

Tako je opereta *Dežela smehljaja* nastala kot predelava zgodnejšega dela *Rumena jakna* (*Die gelbe Jacke*, 1923), ki mu je skladatelj dodal nekaj točk, med drugim znano Tauberjevo arijo »Dein ist mein ganzes Herz« (»Tvoje moje je srce«). Gramofonski posnetek arije je bil izdan še pred operetno premiero, arija je v hipu zaslovela ter v gledališče pritegnila množico občinstva, ki je želelo njeni izvedbi prisluhniti v živo. Opereta je pred predelavo doživela zgolj lokalni uspeh. Libreto zanjo je prispeval Viktor Léon, eden od libretistov *Vesele vdove*, ki se je pozneje strinjal s skladateljem, da ta predelavo teksta zaupa Ludwigu Herzerju in Fritzu Löhnerju, libretistoma *Friderike*. Naslov dela namiguje na kitajski običaj, po katerem naj bi posameznik svoja prava čustva venomer skrival za vljudnim nasmehom. Nova različica je v obrisih še vedno sledila Léonovi zgodbi, ohranila je številne glasbene točke, obenem pa je delo doživelo kar nekaj sprememb. V skladu z novim Lehárjevim slogom je poseben poudarek dobila glavna tenorska vloga, namenjena Tauberju, iz prvotne različice je bilo opuščeno nekaj izsekov, srečni konec pa je nadomestil zdaj skladateljev značilni nesrečni konec.

Dunajsko okolje, v katerem se začinja prvo dejanje operete, je Lehár uglasbil s plesnim valčkom. Valček, ki je pomemben gradnik dunajskih operetnih del, predstavlja tudi v Lehárjevi opereti pomembno prvino, ki se pogosto pojavlja ob instrumentalnih uvodih, medigratih in sklepih. Tako na primer spremlja tudi slovesni sprejem v salonu grofa Ferdinanda Lichtenfelsa. Med številnimi gosti, ki dvorijo njegovi hčerki Lizi, je tudi dragonski poročnik, grof Gustav von Pottenstein. Liza, ki je naveličana bežnih spogledovanj in goji željo po pristni ljubezni, ga zavrne v duetu »Es ist nicht das erste Mal« (»Saj to ne bo prvikrat«). Naklonjenost do Lize občuti tudi kitajski princ Sou-Čong, a svoja čustva skriva za vljudnim nasmehom, kar pove v ariji »Ich trete ins Zimmer« (»Ko stopim v ta prostor«). Lehár je vez med glavnima protagonistoma prepričljivo uglasbil s prepletajočimi se melodijami v duetu »Ach, trinken Sie vielleicht« (»Morda hoteli čaj popiti bi z menoj«), ki jih spremlja rahločutna orkestrska spremljava. Še čutneje je skladatelju uspelo uglasbiti finale prvega dejanja, ljubezenski duet Lize in Sou-Čonga »Wir sind allein« (»Sva končno sama«). Hrepeneča čustva ljubezenskega para je skladatelj podkrepil z melodijami klarineta, ki se nato ponovno pojavijo ob sklepu drugega dejanja. Duet tako že napoveduje poznejši zaplet med protagonistoma, obenem pa z glasbo poudarja kitajski lokalni kolorit, sicer značilen za drugo in tretje dejanje operete, ko se dogajanje preseli na Kitajsko.

Lehár je azijsko okolje v drugem dejanju glasbeno portretiral z uporabo pentatonskih lestvic, pihal in značilnih perkusij. Tudi začetek drugega dejanja prinaša ljubezenski duet med Lizo in Sou-Čongom, »Wer hat die Liebe uns ins Herz gesenkt« (»Kdo v srca nam ljubezen

vsadil je«), ki ga uvaja lirični solo flavte – tega pozneje nadomesti spremljava v partu violine. Liza vedno bolj občuti kulturne razlike in omejitve, ki ji jih zapoveduje kitajska kultura. Tudi princ Sou-Čong je vedno bolj razpet med običaji in zakoni svoje dežele ter ljubeznijo do Lize. Njegova arija »Dein ist mein ganzes Herz« (»Tvoje moje je srce«) je s Tauberjevo izvedbo postala tako priljubljena, da še danes velja za eno najbolj znanih tenorskih arij. Lokalni kolorit je skladatelj v ariji podkrepil z uporabo pentatonskih lestvic v orkestrski spremljavi. Arije, ki jih je Lehár napisal za Tauberja, znane tudi kot »Tauber Lieder«, so pogosto nastopile v drugem dejanju, v njih pa je skladatelj poudaril srednji tenorski register, ki je Tauberju najbolj ustrežal. Razlike med Lizino in Sou-Čongovo kulturo postanejo prevelike, ko Liza ugotovi, da se mora Sou-Čong po zakonski dolžnosti poročiti s štirimi mandžurskimi dekleti. Njeno domotožje dodatno podkrepi obisk grofa Gustava von Pottensteina in tako se odloči, da se bo vrnila na Dunaj, a Sou-Čong ji odhod prepove. Dejanje sklene duet »Mit welchem Recht« (»Le kaj se greš«), ki ob koncu ponovno prikljče melodijo znane Tauberjeve arije. V tretjem dejanju Liza načrtuje

pobeg s pomočjo grofa Gustava in Sou-Čongove sestre Mi. Njihov načrt zopet prepreči Sou-Čong, a si ob pogledu na nesrečno Lizo nazadnje premisli. Finale »Dieselbe Sonne« (»To isto sonce«) se sklene s slovesom med glavnima protagonistoma, opereto pa zaokrožijo že znane melodije.

V ljubljanski Operi je bila Dežela smehljaja uprizorjena zgolj enkrat.

Dežela smehljaja je bila prvič uprizorjena 10. oktobra 1929 v gledališču Metropol v Berlinu, leto pozneje pa so delo v uprizorili v Theater an der Wien na Dunaju in v budimpeškem opernem gledališču v madžarščini.

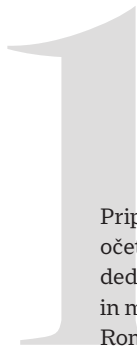
Iz leta 1930 izvira tudi prva filmska adaptacija operete, prav tako s Tauberjem v glavni vlogi. Pozneje so sledile angleške in francoske produkcije dela, leta 1946 pa je opereta s Tauberjem dosegla celo Broadway. Za čas Tauberjevega življenja je bilo delo skoraj neločljivo povezano s slavnim tenorjem – priljubljenost, ki jo je opereta dosegla, je bila sprva v veliki meri njegova zasluga, čeprav je delo ostalo izredno priljubljeno na glasbenogledaliških odrih tudi po Tauberjevi smrti. Na Slovenskem ni doživelo veliko uprizoritev, izjema so bile redne izvedbe njegovih znanih arij. V ljubljanski Operi je bila *Dežela smehljaja* uprizorjena zgolj enkrat, kmalu po njeni praizvedbi, v sezoni 1931/1932, pod režijo se je podpisal Peter Golovin. V isti sezoni je zazvenela tudi v Mariboru, kjer so jo nato ponovno uprizorili v sezoni 1936/1937, prav tako je bila tam njena zadnja slovenska postavitev, leta 1997 v režiji Vlada Štefančiča.

Vsebina opere

Miši v operni hiši

Prvo dejanje

Eva
Hribernik

Pripovedovalec predstavi mišjo operno državo. Mami Kunigundi in očetu Zigfridu se rodi mali mišek in starša ga želita poimenovati po dedku Janezu. Celotna mišja operna skupnost temu ostro nasprotuje in mišek dobi operno ime Romeo. Starša mu zapojeta uspavanko. Romeo iz dneva v dan odrašča v veselega, iskrivega, predvsem pa radovednega miška. Opera ga popolnoma prevzame, rad bi spoznal vse kotičke te skrivnostne hiše. Prvič vidi dirigenta in nehote prestraši primadono, za kar ga oče Zigfrid boleče kaznuje. Romeo kazni nikakor ne razume, hkrati pa v sebi čuti neustavljivo željo po raziskovanju. Z miško Julijo Romeo dobi sopotnico za svoje nadaljnje operne dogodivščine.

Drugo dejanje

Orkestrska jama. Glasbenika komentirata dirigentovo vedenje. Ko dirigent zagleda miška Romea, prestrašen zbeži iz orkestrske jame, Romeo pa je ponovno kaznovan za neprimerno dejanje. Teži ga dvom: naj posluša druge ali svoje srce? Na koncu se z Julijo odločita, da bosta sledila svojim sanjam. V slovitem balkonskem prizoru nastopita primadona v vlogi Julije in operni pevec z vlogo Romea. Miška nehote prestrašita pevko. Uživata v vsakem trenutku in nič na njuni poti ju ne more ustaviti. Medtem se mišja operna skupnost zbere na kriznem sestanku. Ljudje so po operni hiši začeli nastavljati mišnice.

Tretje dejanje

Mišek Romeo in miška Julija ugotovita, da ne spadata v to okolje. Razočarana se zatečeta na operno podstrešje, kjer se jima prikaže mišji strah, ki je v resnici dedek Janez, in ju potolaži. Strinja se, da so vsi v operi, operne miši in ljudje, čisto preveč resni. Pove jima, da so operne miši pravzaprav navadne poljske miši in jima pokaže izhod iz operne stavbe. Tam zunaj je drug svet. Svet pravih barv in ne poobarvanih kulis. Romeo in Julija odideta proti soncu v nov svet.

O emocionalnem, ki presega miselno

Pogovor s skladateljem

**Monika
Marušič**

**Alojz
Ajdič**

Skladateljski opus Alojza Ajdiča pogosto opisujemo z oznako neoromantika. Njegova glasbena govorica je individualna, poudarjeno čustvena in zvesta romantični izrazni estetiki. V nekaterih Ajdičevih delih prepoznamo uporabo formalnih vzorcev iz preteklosti, ki jim skladatelj skuša vdihniti sodobnost, obenem pa venomer vzdržuje distanco do modernizma. Kot pravi, se mu nenehno iskanje novega zdi »oddaljevanje od človeka, od človeške duše.« Ajdičev opus obsega najrazličnejše glasbene zvrsti in vrste, med katerimi gotovo izstopajo simfonična dela, pogosto prežeta z zunajglasbeno vsebino. Leta 2005 je bila na ljubljanskem opernem odru krstno uprizorjena njegova prva opera *Brata*, ki je nastala ob deseti obletnici plebiscita o samostojnosti Slovenije. K žanru opere se je Ajdič vrnil skoraj dvajset let pozneje, tokrat z libretom Vinka Möderndorferja. S skladateljem sva se pogovarjala o nastajanju komične opere *Miši v operni hiši*, iskanju lastnega glasbenega izraza in prihodnosti opernega žanra.

Kako sami razumete svoje glasbeno ustvarjanje in kako bi opredelili svojo glasbeno govorico?

Težko je opredeliti svojo glasbeno govorico. Pisati začneš na osnovi ideje, ideja pa nastaja pod vplivom okolice. Od začetka sem kot klarinetist na primer veliko pisal za klarinet - zase in za prijatelje. Pozneje sem na pobudo profesorja Borisa Čampe začel pisati za

flavto pa tudi za trobento na pobudo profesorja Stanka Arnolda. Pri meni skladba vedno nastane na osnovi idej. To so bili moji začetki. Seveda je pozneje moja glasba postala drugačna. Veliko sem poslušal in se učil od starejših kolegov skladateljev. Skušal sem opredeliti svoj način glasbenega izražanja. V iskanju sebe sem prišel do točke, ko mi je bolj pomembna emocionalnost kot pa razumskost. Pa ne da bi s tem hotel zanikati miselno predstavo o glasbi, le po naravi sem bolj nagnjen k čustvenosti.

Kako je na vaš glasbeni izraz vplival študij pri skladatelju in pedagogu Urošu Kreku?

Uroš Krek je bil odličen pedagog. Vedno mi je svetoval, naj pišem tako, kakor čutim in mislim, da je prav. Tega sem se držal. Ideje so lahko takšne ali drugačne in seveda se je smiselno zgledovati po že ustaljenih praksah drugih skladateljev. Vseeno pa je moj glasbeni izraz mogoče res malo drugačen od drugih sodobnejših skladateljev pri nas.

Zdi se, da v vaši poznejši glasbi prevladuje poudarjena čustvenost. Vaše skladbe se pogosto približujejo poenotenosti in preprostosti minimalizma. V ospredje bolj stopa izpovednost skladb in ne toliko na primer njihova tehnična plat. Mislite, da so prav zaradi poudarjene izpovednosti vaše skladbe priljubljene med izvajalci in pri občinstvu?

Rekel bi, da je tako. Vsaka skladba nastaja na osnovi neke ideje. Ta ideja je ponavadi tako močna, da lahko potem na njeni podlagi v svojih mislih, iz svoje notranjosti, napišem to, kar čutim in mislim. Sugestije za moje skladbe pa pogosto prihajajo od zunaj. Tako je na primer skladba *Taborišče Ravensbrück* nastala na pobudo prijateljice, interniranke Katje Špur. Druga simfonija *Okno duše* je skladba, ki sem jo posvetil svoji mami. V njej sem skušal orisati dogodke iz najinega življenja in občutke, ki sem jih doživljal ob njej - bila je zelo močna in sugestivna oseba. Menim, da občinstvo nagovarjata iskrenost in pristnost teh del.

Nazadnje ste se žanru opere posvetili leta 2005, ko ste napisali opero *Brata*. Ta se pogosto omenja kot osrednje delo vašega skladateljskega opusa. Opera *Brata* je po obravnavani tematiki precej drugačna od komične opere *Miši v operni hiši*. Kako je sploh prišlo do njene stvaritve? V vašem opusu bi nasploh težko našli kakšno vsebinsko vzporednico s tem delom, kajne?

Res je. Opera *Brata* je nastala na pobudo Marka Selana, ki je bil po poklicu pravnik, igral violo v orkestru, zelo rad pa je tudi pisal, pri čemer je skoraj vedno izhajal iz dogodkov, ki jih je doživel sam. Zgodba opere tako izvira v času druge svetovne vojne in je resnična. H komponiranju te opere sem pristopil tako, da sem najprej večkrat prebral libreto. Ko sem razumel posamezne vloge, sem jih tudi glasbeno opredelil. Iz tega je nastala tragična opera, ki je pri občinstvu

postala zelo priljubljena, doživela je velik uspeh. Potem sem se začel spraševati, če lahko napišem tudi kaj drugačnega, bolj lahkotnega in sproščenega – med mojimi deli je namreč veliko vojne tematike. Vinko Möderndorfer mi je takrat dal libreto za *Miši* in privolil sem, saj sem se želel prilagoditi sedanjemu času in poskusiti nekaj drugačnega. Tako sem pristal na libreto, ki me je, moram priznati, res poživil. Všeč so mi komični prizori. Zdelo se mi je, da takšne opere ne morem pisati v preveč modernem izrazu, zato je glasba preprostejša, lahkotnejša. Tudi pevcem sem namenil preprostejše vloge. Gre za delo, namenjeno predvsem promociji žanra opere.

Kako je prišlo do sodelovanja z Vinkom Möderndorferjem kot libretistom? Vama je uspelo uskladiti zamisli in pričakovanja?

Od tega je minilo že kar nekaj časa. Vinko, ki je režiral že mojo opero *Brata*, mi je ponudil dva libreta. Za prvi libreto z naslovom *Antigona* nisem našel idej, kako bi ga uglasbil. Drugi libreto, *Miši v operni hiši*, pa je nastal po Vinkovi gledališki predstavi, ki je doživela veliko izvedb. Zaradi želje, da bi napisal kaj vedrejšega, sem se nato odločil za slednjega. Vinko mi je glede glasbe pustil proste roke, zato se med komponiranjem nisva pogosto srečevala. Rekel mi je, naj napišem tako, kot sam menim, da je prav. Ker je bil zelo zadovoljen z mojo prvo opero, mi je zaupal, da bom napisal nekaj takega, kar bo poživilo njegovo delo. Zaključek njegovega dramskega besedila sem nekoliko priredil in zaradi glasbe spremenil precej besed, vendar se je Vinko z vsem strinjal in mi pri ustvarjanju pustil popolno svobodo.

Vsako novo delo je iskanje.

V operi nastopajo miške s tipičnimi, počlovečenimi značaji, kot pravi Vinko Möderndorfer. So različni značaji protagonistov portretirani tudi z glasbo? Kako ste se tega lotili?

Tudi pri tej operi sem se uglasbitve protagonistov loteval na podoben način kot pri svoji prejšnji operi. Seveda so si liki mišk med seboj zelo različni, med njimi – kot recimo med Romeom in Julijo – se ustvarjajo neka sorazmerja. Vsaka vloga ima svoje značilnosti in tudi po glasbi se da prepoznati, kdaj na primer nastopita Toska in Aida ali Zigfrid in Kunigunda. Skladatelj mora znati v mislih oblikovati pravo glasbeno podobo za vsak lik posebej.

Izpostaviti gre dejstvo, da je opera namenjena tudi mlajšemu občinstvu, kar ni najbolj značilno za vaš opus - v njem prevladujejo dela z resnejšo tematiko. Kako se to odraža na zvočni ravni?

Delo je namenjeno tako otrokom kot odraslim. Želel sem napisati nekaj lahkotnega, blizu operi, kot jo poznamo iz italijanske tradicije 19. stoletja. Opera se začinja z rojstvom miška Romea, kar sem na primer uglasbil kot preprostejšo uspavanko. Opera *Miši v operni*

hiši na duhovit in preprost način pripoveduje o opernih skrivnostih, o čudovitem svetu izmišljenih zgodb, ki ne morejo tekmovati z življenjem, a nam ga lahko oplemenitijo in naredijo lepšega.

Mlajša generacija dandanes redkeje obiskuje operne predstave. Opera *Miši v operni hiši* je tudi vzgojna oziroma izobraževalna, saj naj bi mlajšemu občinstvu predstavila operni svet in njegovo delovanje. Kako vidite izobraževalno vlogo gledališča?

Izobraževalno poslanstvo gledališča se mi vsekakor zdi zelo pomembno, prav tako pa je pomembno, da opera vsebuje spevne melodične linije, ki pritegnejo poslušalca. K temu sem tudi stremel med komponiranjem. Glavna lika imata zato veliko lepih arij, od pevec so v času vaj prihajali pozitivni odzivi. Seveda je uspeh odvisen tudi od izvajalcev: kako bodo delo predstavili občinstvu. Vsako novo delo je iskanje, zato je odziv občinstva težko napovedati, upam pa, da mu bo opera všeč.

Opera je nasploh žanr, ki je v zadnjem stoletju doživel veliko sprememb. Kakšno prihodnost vidite za žanr opere? Mlajša generacija namreč vse redkeje obiskuje operne predstave. Ostajate optimistični?

Opera s svojo močno povezanostjo besedila in glasbe zaseda pomembno mesto v klasični glasbi. Danes nastajajo nova besedila, ki so odraz sodobnega časa. Tudi nove melodične linije niso več klasične arije, temveč odraz časa, v katerem živimo. Na prihodnost žanra gledam optimistično, saj lahko nova operna dela, ki nastajajo danes, pritegnejo v gledališče veliko število ljudi in tudi mlajše občinstvo.

Imate v nastajanju še kakšno novo delo?

Za zdaj ne. Pripravljen imam *Concertino za klavir in orkester*, sicer pa trenutno ne komponiram.

Kako so se rojevale *Miši v operni hiši*

**Vinko
Möderndorfer**

Leta 1991 mi je urednik mladinskih radijskih iger Ervin Fritz tik pred poletjem predlagal, naj napišem radijsko igro za otroke.

V tistem času sem pripravljaval svojo prvo operno režijo, *Krpanovo kobilu* Janija Goloba, libreto zanjo je napisal prav Ervin Fritz. Naslednje leto (1992) sem ob stoti obletnici izgradnje operne stavbe *Krpanovo kobilu* postavil na oder. Opera je ostala na repertoarju kar nekaj let in doživela zelo veliko ponovitev. Ker je bila to komična opera na zelo znano temo, jo je rado gledalo občinstvo vseh generacij. Martin Krpan je slovenski kultni junak, njegovo zgodbo poznamo vsi, zato je bil še posebej primeren za operno uprizoritev. Z ljubljanskim opernim gledališčem sem potem sodeloval vse do letošnjega leta (2023), polnih trideset let.

Moje prvo odrsko srečanje z opero, ki sem jo kot gledalec in poslušalec cenil že od mladih nog, je bilo navdušujoče. Zgodila se je ljubezen na prvi pogled. Opera kot gledališče – kajti opera je glasbeno gledališče in ne zgolj glasba, kot danes mislijo nekateri operni pevci in tudi dirigenti – me je očarala. Generacija pevcev, ki sem jo takrat spoznal, se je dobro zavedala, da je opera glasbeno gledališče. To je bila generacija pevcev in opernih umetnikov, ki so bili tudi dobri igralci in popolnoma predani operi. Opera je bila njihov način življenja. To so bili (in so še) legende slovenske opere: Ferdinand

Radovan, Jurij Reja, Janez Lotrič, Božena Glavak, Olga Gracelj, Milena Morača, Jože Kores, Jaka Jeraša, Karel Jerič, France Javornik, Neven Belamarić, Sabira Hajdarević ... Ob njih pa porajajoča mlajša generacija odličnih pevcev, nekateri od njih še vedno nosijo repertoar ljubljanske Opere: Jure Kušar, Juan Vasle, Dunja Spruk, Irena Baar, Milena Morača, Norina in Rebeka Radovan, Marko Kobal ... Vsi ti pevci in igralci so me navdušili s svojo ustvarjalnostjo, predvsem pa z ljubeznijo do opernega gledališča. Takrat sem spoznal tudi Ireno Svovljšak, v *Krpanovi kobili* je interpretirala vlogo *kelnarice*. Že takrat je bila *živi ogenj gledališča*. V naslednjih treh desetletjih sva sodelovala in prijateljevala. Mnogih naštetih ni več med nami, a njihova zaljubljenost v operne deske živi naprej v mlajših generacijah.

Ta ljubezen do opere, ki je gledališče gledališč, me je okužila že pri prvem sodelovanju. Za to je *kriva* Golobova opera, nabita z duhovitimi glasbenimi in gledališkimi situacijami libretista Ervina Fritza, in seveda pevci, ki sem jih takrat spoznal in so z mano nesebično delili svojo ljubezen do opere. In v tistem času sem napisal radijsko igro *Miši v operni hiši*. Najbrž bi lahko napisal že kar libreto, a ponujena mi je bila možnost, da napišem radijsko igro.

Opera je glasbeno gledališče in ne zgolj glasba.

Opera je čudovit svet. Ves umetelen in kljub vsemu čaroben. Morda še bolj čaroben od dramskega gledališča, saj nas z glasbo in s petjem lahko ponese še više proti nebu, kot to zmora dramsko gledališče ali katerakoli druga umetnost. Glasba združena z gledališčem je pravi emocionalni eksploziv: zgodbica o opernih miškah je nastala iz tega mojega navdušenja.

Poleg tega se beseda »miši« lepo rima z besedami »v operni hiši«. Tudi v angleščini se besede lepo rimajo: »mouse« ter »opera house«. *Miši v operni hiši* so tako navdušile tudi kar nekaj avtorjev slikanic v angleškem jeziku.

Svoje navdušenje nad opernim gledališkim svetom sem projiciral v družino opernih mišk, ki občudujejo opero in z velikim navdušenjem živijo v operni stavbi. Že z radijsko igro sem želel napisati hvalnico opernemu gledališču, kar se mi seveda ni povsem posrečilo, tudi zaradi specifičnosti radijskega medija.

Misel na opero kot na čudovito gledališko umetnost vseh umetnosti me je spremljala tudi naslednja leta in razmišljal sem, kako bi iz zgodbe o veselih opernih miškah naredil pravo gledališko predstavo.

Vedno me je zanimalo gledališče v gledališču. Zato mi je bil vedno blizu tudi Brecht kot gledališki avtor in režiser pa tudi Feydeau, ki na odru pred nami razgalja komedijo kot gledališki stroj. Zanimale

so me tudi maske v gledališču. Zelo natančno sem preučil maske *commedie dell'arte* in naredil v tem gledališkem slogu kar nekaj predstav. Po nasvete, kako igrati z maskami, sem šel tudi k velikemu mojstru baleta in pedagogu, gospodu Pinu Mlakarju. Ostareli, a še vedno vitalen maestro mi je v njegovi dnevni sobi pokazal nekaj telesnih položajev in gibov igralcev *commedie dell'arte*. Bilo je enkratno doživetje.

Gledališče mask, rekvizitov, razgaljenega zaodrja, gledaliških anekdot ... vse to me je spodbudilo k pisanju igre o miškah, ki v operi živijo pravo gledališko življenje. Hotel sem ustvariti osnovo za gledališče mask, za čarobno gledališče živih rekvizitov. Želel sem napisati duhovito hvalnico gledališču. In tako sem po radijski igri končno napisal gledališko igro *Miši v operni hiši* in jo tudi sam postavil na oder Gledališča za otroke in mlade v Ljubljani (GOML). Igra je premiero doživela 11. novembra 2007, igrali pa so jo kar nekaj naslednjih sezon in z njo gostovali tudi v tujini. To je bila igra z lutkami, rekviziti in maskami. Bila je živopisna hvalnica gledališču. A hkrati se mi je v gledališko zgodbo prikradla tudi misel, kako je sicer gledališče lepo, vendar je treba tudi ven, v živi svet. Kajti tudi svet je lep, ne samo umetnost.

In vendar še vedno nisem bil zadovoljen. Zgodbo o miškah v operi je navdihnila operna umetnost, zato se mi je zdelo nujno, da napišem libreto in zgodbo vrnem tja, kjer se mi je porodila zamisel zanjo.

Napisal sem libreto *Miši v operni hiši*.

Osnovno zgodbo sem kar temeljito obdelal in predelal. Napisal sem arije, duete, zborovski del, želel sem vključiti tudi balet mišk ... To je bilo med letoma 2010 in 2012. O libretu sem se med drugim pogovarjal s skladateljem in prijateljem Janijem Golobom, s katerim sva na oder postavila kar tri njegove opere. Ko sem imel libreto napisan, sem se začel truditi, da bi ga spravil na operne deske. Najprej sem ga ponudil direktorju SNG Opere Mitji Bervarju, v njegovem času smo na oder postavili Golobovo opero *Ljubezen kapital*. Direktor je prav takrat odhajal, zato o predlogu ni resno razmislil. Potem sem libreto ponudil novemu umetniškemu direktorju Roccu, ki ga je prebral, rekel je, da mu je všeč, vendar ga iz meni neznanega razloga ni uvrstil na spored, čeprav ga ni nikoli odklonil. Jani Golob pa se brez naročila ni upal lotiti pisanja glasbe. Tako je zadeva malce zastala.

Kmalu pa se je oglasil skladatelj Alojz Ajdič. Njegovo opero *Brata* sem uspešno režiral v ljubljanski Operi. Maestro Ajdič je iskal libreto za svojo novo opero, želel si je, da bi jaz napisal libreto in opero tudi režijsko postavil na oder. Predlagal sem mu nekaj opernih zgodb,

o katerih sem razmišljal, tudi libreto za opero *Miši v operni hiši*. Skladatelj se je nad libretom iskreno navdušil, zdel se mu je prisrčen, duhovit, rekel je, da ga zelo glasbeno navdihuje. Jaz pa sem mu povedal, kako vidim uprizoritev: kot predstavo za otroke in odrasle, za vse, ki imajo radi opero. Predstava bi bila tudi promocija opere kot umetnosti vseh umetnosti, ki naj bi navduševala mlade vseh generacij. Skladatelju sem zelo živo pripovedoval, kako vidim operno postavitev, bil je navdušen. V naslednjih dveh letih je napisal izvrstno glasbo. Bil sem pri njem na obisku in mojster mi je na klavirju odigral veliko glasbenih motivov. Bilo je super. Zelo lepo. Lirično. Nabito s pozitivno glasbeno energijo. Potem sem še popravil nekaj verzov in skladatelj je zaključil svojo glasbeno mojstrovino.

Predlagal sem mu, da bi opero ponudila novemu umetniškemu vodji ljubljanske Opere, dirigentu Marku Hriberniku, ki skladatelja Alojza Ajdiča sicer izjemno ceni. Govoril sem z umetniškim vodjem, mu razložil zgodbo in način uprizoritve, skladatelj pa mu je poslal partituro. Umetniški vodja je bil navdušen in opera je sedaj na sporedu.

**Gledališče
mask, rekvizitov,
razgaljenega
zaodrja, gledaliških
anekdot ...**

Prepričan sem, da bo uprizoritev uspešna. Ima odlično pevsko-igralsko zasedbo in izjemno kreativno ekipo gledaliških ustvarjalcev.

Ajdičeva glasba je čudovita, sporočilo zgodbe pa nedvoumno: veselje do opere in gledališča, užitek ob glasbenih emocijah, ki premagujejo vse generacijske ovire, navdušenje nad gledališkimi maskami in čarobnim svetom opernih čustev, dinamičnimi prizorišči, komičnim dogajanjem v opernem zaodrju ... V libreto

sem vključil kar nekaj zakulisnega dogajanja, ki deluje komedijsko. Gledalci, ki opero poznajo in jo imajo radi, bodo ob teh odrskih vragolijah še bolj uživali.

Želim si, da bi *Miši v operni hiši* s svojimi spevnimi arijami, z lirično, a močno glasbo, s svojim optimizmom in z duhovitimi gledališkimi prizori dolgo razveseljevale vse generacije in uspele navdušiti številne mlade za opero, ki je sicer res samo gledališče, a je včasih vseeno močnejša in lepša od življenja. Samo prvi korak je treba narediti ... Kot sem ga leta 1992 naredil jaz in vstopil v čudežni svet opernega gledališča, ki me še danes ni izpustil iz svojega čarobnega objema.

Upam, da se bo mlado in ne več tako mlado občinstvo vračalo v opero tudi malo zaradi *Miši v operni hiši*.

Mišji oče Zigfrid:

*Prvi korak, ki ga narediš,
je takrat, ko zamižiš
in stopiš čez prag.*

*Prvi korak je tudi takrat,
ko vidiš, da so stvari
drugačne, kot si mislil ti.*

*Prvi korak je najtežji
in se kar naprej ponavlja.
Vedno je kakšna ovira,
ki te ustavlja.*

*Prvi korak, drugi korak in že vidiš,
da je naslednji spet prvi,
kot da si celo življenje
na nekakšni cirkuški vrvi.*

Eva in opera

Pogovor z režiserko

**Tatjana
Ažman**

**Eva
Hribernik**

Tik pred premiero je končno napočil čas, ko sva našli nekaj trenutkov za tisto, o čemer se še nisva uspeli pogovoriti. Naše kolektivno delo je izžarevalo mir, dobro organizacijo vaj in predvsem, bilo je sila kreativno. Nisem si mogla kaj, da nekaj misli, ki jih je povedala Eva, delim tudi z občinstvom, preden se Eva odpravi novim projektom naproti.

Po študiju dramaturgije na AGRFT si se odpravila na študij v tujino. Pritegnila te je glasba in operna umetnost, ki si se ji zapisala. Kje vse si bila in kaj vse si počela?

Že kot otrok sem imela do glasbene umetnosti posebno zanimanje. Poleg glasbene šole so bili moji dnevi vedno napolnjeni z delavnicami in najrazličnejšimi izobraževanji s področja gledališča. Vpisala sem se na študij dramaturgije na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo in kmalu ugotovila, da je gledališče prostor, v katerem lahko razvijam svoje potenciale in se približam svojemu lastnemu izrazu. Med študijem sem eno leto študirala v Berlinu na Inštitutu za gledališko znanost, na oddelku za glasbeno gledališče. Ob večerih sem z velikim zanosom hodila na operne predstave. In nekje v globini srca se je rodila ljubezen do opere in opernega gledališča. Pot me je vodila naprej, v Verono, na študij operne režije. Prav tam sem dobila priložnost za svojo prvo operno režijo, Mozartovo *Figarovo svatbo*. Vzporedno s prvimi opernimi projekti sem še naprej izpopolnjevala

svoje glasbeno znanje in zaključila podiplomski študij glasbene terapije na Konservatoriju za glasbo v Veroni ter študij indijske klasične glasbe na Konservatoriju za glasbo v Vicenzi.

V Sloveniji že vrsto let ustvarjaš operne produkcije na različnih odrih. Katere so tvoje najpomembnejše prelomnice in izkušnje?

V Sloveniji mi je pot do prvih opernih režij odprla Katja Konvalinka, predsednica Slovenskega komornega glasbenega gledališča, ki je vame verjela od prvega trenutka in sem ji za njeno zaupanje še danes zelo hvaležna. Od leta 2014 in vse do danes sva sodelovali pri številnih nepozabnih glasbeno-gledaliških produkcijah, med njimi so bile sodobne opere mednarodno priznanih skladateljev, prav tako pa tudi številne novitete in praižvedbe slovenskih skladateljev in libretistov. Med drugim bi omenila še številna uspešna sodelovanja z Zavodom Novo mesto in Glasbeno matico, s katero v vsaki sezoni pripravimo kakšno novo predstavo, v kateri nastopi otroški ali mladinski zbor, včasih pa otroci pojejo tudi naslovne vloge. Predstave, v katerih nastopajo otroci, imajo poseben čar in so mi vsakič znova v velik izziv. V tej sezoni pripravljamo opero *Kekec in škrat Skovik* skladatelja Tomaža Habeta in libretista Milana Dekleve, ki nastaja v koprodukciji Slovenskega komornega glasbenega gledališča, Glasbene matice in Cankarjevega doma ter bo premierno uprizorjena februarja 2024.

Zanima me pot do cilja, do rojstva predstave.

Zdaj končno dobrodošla tudi pri nas, kjer ob začetku nove sezone režiraš kar dve predstavi v enem večeru. Kako si sprejela ta izziv in kaj te je pri tej izkušnji najbolj zaznamovalo?

Ko me je umetniški direktor Marko Hribernik povabil k sodelovanju, sem se vabila zelo razveselila in takoj zatem smo že začeli z intenzivnimi pripravami na predstavo. Največji ustvarjalni izziv za celotno ustvarjalno ekipo je bil vezan na Markovo željo, da dve predstavi, ki na prvi pogled nimata skupnih točk, povežemo v en večer. Predstava s svojo dramaturgijo in vizualno podobo preplete dve zgodbi v eno. Na tem mestu bi se rada zahvalila celotni ustvarjalni in tehnični ekipi, ki že več mesecev tako predano soustvarja koncept predstave. Med študijem in ustvarjalnim procesom so se stkala nova ustvarjalna prijateljstva in vsi že komaj čakamo, da predstava zaživi v svojem polnem sijaju.

Kako bi opisala pomen študijskega procesa in kolektivne povezanosti, k čemur stremiš?

Ustvarjalnemu procesu namenjam posebno pozornost. Zanima me pot, ki vodi do cilja, do rojstva nove predstave. Vsak nov projekt je pravzaprav potovanje v neznano. Vsako potovanje je samo po sebi izziv in vsi na tej poti ves čas rastemo ter se razvijamo, ne samo kot umetniki,

ampak tudi kot ljudje. V tem pravzaprav vidim tudi smisel vsega, kar v gledališču počnemo. Učimo se sobivanja v skupnosti, ki zrcali vse življenjske situacije in tudi življenje samo. Na vsaki vaji se urimo v komunikaciji, dan za dnem se učimo zaupanja in sodelovanja. Kot režiserka se čutim odgovorno, da ustvarjam varen prostor za vsakega sopotnika. Pri delu z ustvarjano ekipo in s pevci stremim k temu, da bi vsak imel dovolj prostora za svoj izraz in svojo ustvarjalnost.

Kaj je operna režija?

Ker je operni mehanizem sam po sebi precej kompleksen, vidim vlogo operne režije v tem, da poveže in združi posamezne prvine v harmonično celoto. Glavna in središčna prвина v operni umetnosti je glasba. V glasbi je vpisano sporočilo in naloga opernega režiserja je, da ga s svojo vizijo ne razdira, ampak ga podpre, poglobi ali celo osmisli. Operna režija najde svoj smisel v natančnem in poglobljenem razbiranju glasbene dramaturgije.

Kako vidiš vlogo operne umetnosti v širšem kulturnem prostoru? Kakšna bo po tvojem mnenju prihodnost, v katero želimo povabiti nove generacije obiskovalcev in ustvarjalcev?

Vlogo operne umetnosti vidim v podpori ljudem, da ohranjajo in živijo svojo lastno harmonijo. Ljudje smo vibracijska bitja, zato nas vsak zvok s svojim valom frekvenc spomni na univerzalni princip. Princip harmonije. Operna umetnost lahko človeku pomaga do njegove lastne harmonije, da ponovno prepozna svojo naravno frekvenco. Vabi ga, da vstopi v sedanji trenutek. Pa naj gre za opernega pevca, ki poje, gledalca operne predstave, ki posluša, ali ustvarjalca operne predstave, ki ustvarja. V operni umetnosti vidim močan potencial za človekovo transformacijo. Mogoče bo v prihodnje operno gledališče zavestno skrbelo za ohranjanje tega univerzalnega principa. Želim si, da bi ustvarjalni proces odpiral nove priložnosti za celostni razvoj pevcev in ustvarjalcev ter jih podpiral pri raziskovanju globin, ki se skrivajo v vsakem od njih.

Ustvarjalci

Simon Dvoršak *Dirigent*

Dirigent Simon Dvoršak je po končani srednji glasbeni šoli in gimnaziji v Celju najprej diplomiral na Pedagoški fakulteti v Mariboru pod mentorstvom prof. Jožeta Fürsta, nato pa se je vpisal na Akademijo za glasbo v Ljubljani, kjer je študiral v razredu maestra Marka Letonje in ob koncu študija prejel diplomu s posebno pohvalo (*diploma summa cum laude*). Izpopolnjeval se je pri Georgeu Pehlivanianu na akademiji v Španiji. Julija 2009 je bil sprejet na podiplomski študij na Mountview Academy of Theatre Arts v Londonu, kjer je z odliko zaključil specializacijo iz glasbenega gledališča. Že v času študija je bil asistent dirigenta Orkestra Slovenske filharmonije. Vodil je številne orkestre v Sloveniji in tujini. Redno sodeluje in koncertira z Orkestrom Slovenske filharmonije, orkestrom SNG Maribor, SNG Opera in balet Ljubljana, Simfoničnim orkestrom RTV Slovenija, orkestri Akademije za glasbo, Orkestrom Slovenske vojske ter orkestri v Avstriji, Veliki Britaniji, Romuniji in na Hrvaškem. Dirigiral je vrsti koncertov Glasbene mladine Slovenije in Glasbene

mladine ljubljanske. Veliko časa posveča glasbenemu gledališču, operi, opereti in muzikalu. Tako je kot dirigent pripravil in vodil številne premiere in krstne izvedbe del na številnih odrih v Sloveniji in tujini. Kot glasbeni vodja redno sodeluje pri opernih produkcijah Slovenskega komornega glasbenega gledališča. Njegov repertoar obsega koncertna in gledališka dela od baroka do 21. stoletja. Na številnih koncertih je nastopil tudi kot pianist, korepetitor, pri čemer je sodeloval s priznanimi slovenskimi in tujimi, instrumentalnimi in pevskimi solisti. Pogosto snema za arhiv RTV Slovenija ter je reden član žirij na glasbenih tekmovanjih in festivalih. Kot gostujoči predavatelj redno pripravlja mojstrske tečaje v Sloveniji in Veliki Britaniji. Deluje kot umetniški svetovalec Hiše kulture Celje. Kot dirigent in pedagog se predano posveča delu z mladimi: je izredni profesor na Akademiji za glasbo Univerze v Ljubljani, kjer opravlja tudi funkcijo prodekana za umetniško dejavnost. Je prejemnik bronastega celjskega grba za 25-letno delovanje v kulturi ter zlate plakete Univerze v Ljubljani.

Biografije solistov
so objavljene na
spletni strani
www.opera.si.

Eva Hribernik

Režiserka

Eva Hribernik deluje kot operna režiserka v slovenskem in mednarodnem prostoru. Po končanem študiju dramaturgije na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo Univerze v Ljubljani je diplomirala tudi iz operne režije na Akademiji za italijansko opero v Veroni. V njeni režiji so bila izvedena številna glasbenogledališka dela: sodobna italijanska drama *Pepel* (G. Arena), opera *Figarova svatba* (W. A. Mozart), slovenska opera za otroke *Kaznovana radovednost* (P. Šivic), sodobna opera *Pod svobodnim soncem* (T. Kobe), operna črna komedija *Božji delec* (P. Mihelčič), komorna opera *Ada* (T. Svete), romantična opera *Deseti brat* (A. Makovac), pustolovski muzikal *Madagascar* (G. Noriega, J. Someillan), operno-baletna pravljica *Gospod in hruške* (D. Bavdek), komorna opera *Mož, ki je imel ženo za klobuk* (M. Nyman), glasbenogledališka predstava *Ex/odus radosti* (J. Susnick, N. Bogojevič), opera *Snežna kraljica* (M. King), glasbenogledališka predstava za otroke *Afriški živalski raj* (A. J. Kropivšek), komična opereta

Kandid (L. Bernstein), lirična opera *Zora in čriček* (P. Mihelčič), sodobni slovenski operi *Hiša usmiljenja* (T. Svete) ter *V objemu Lahinje* (G. Zagorc), mladinska opera *Deček, ki je prehitro rasel* (G. Menotti), operni uprizoritvi *Mini opere II* ter *Mini opere III*, glasbenogledališke predstave za otroke *Iz trebuha anakonde* (B. Glavina), *Kraljestvo glasbe* in *Gal v galeriji* (T. Vulc), sodobna opera *Napudrana* (T. Adès) in opereta *Netopir* (J. Strauss ml.). Za delo na kulturnem in umetniškem področju je prejela mednarodno nagrado Premio Internazionale Universum Donna 2019, ki ji jo je podelila mednarodna strokovna žirija Universum Academy Switzerland.

Lukas Zuschlag

Koreograf

Lukas Zuschlag je k nam prišel iz Celovca, kjer je končal gimnazijo in zasebno baletno šolo pri profesorju Marjanu Krulanoviču. V našem gledališču se je zaposlil leta 2004 in leta 2007 postal solist. Nastopil je v številnih baletnih predstavah, med drugim v *Romeo in Julija* (Romeo), *Doktor Živago* (Živago), *Coppélia na Montmartru* (Franc), *Tristan in Izolda* (Tristan), *Giselle* (Albrecht), *Silfida* (James), *Labodje jezero* (Rothbart), *Pepelka* (Princ), *Don Kihot* (Espada), *Picko in Packo* (Packo), *Kdo je najmočnejši na svetu* (Mišji princ). Prejel je več nagrad: stanovsko nagrado Lidije Wisiakove, Guest Star Award in nagrado Kulturförderpreis s področja uprizoritvenih umetnosti in Avstriji. Ob aktivni plesni karieri se posveča tudi koreografskemu in pedagoškemu delu na področju baleta in sodobnega plesa v Avstriji in Sloveniji. Leta 2015 je na slovenskem baletnem tekmovanju TEMSIG prejel posebno priznanje za izvirno koreografijo. Leta 2016 je kot koreograf sodeloval pri operni predstavi *Otello* v koprodukciji s Cankarjevim domom, pri operni predstavi *Ksenija/*

Carmina burana ter pri otroški predstavi *Der Lebkuchenmann* v Mestnem gledališču v Celovcu, kjer je zatem leta 2017 koreografiral plesni del v operi *La traviata*, leta 2018 pa ustvaril koreografijo za predstavo *La Bohème*. V sodelovanju z modno hišo IKONA je pripravil tudi koreografijo za dogodek ob odprtju sezone 2018/2019 SNG Opera in balet Ljubljana. Na domačem odru je kot koreograf sodeloval pri operah *Prodana nevesta*, *Cavalleria rusticana*/*Glumači*, *Capuleti in Montegi*, *Faust* in *Italijanka v Alžiru*. Leta 2022 je pripravil baletne plesalce našega gledališča za nastop v predstavi *Netopir* v Trstu ter v Ostravi sodeloval s tamkajšnjim ansamblom pri pripravi češke premiere koprodukcijske predstave *Prodana nevesta* in Monteverdijeve opere *Il ballo delle ingrate*. Leta 2023 je z našimi plesalci pripravil koreografijo za opero *Orfej in Evridika*, s katero so nastopili v Trstu.

Jaro Ješe Scenograf

Jaro Ješe je zaključil študij arhitekture v Ljubljani. Poleg arhitekture in oblikovanja se navdušuje nad glasbo, kar je pomembno vplivalo na odločitve, da poskusi oblikovati tudi »prostor glasbe«, to pa ga vodi tudi v raziskovanje odra in uprizoritvene umetnosti. V zadnjih letih je ustvaril podobo več opernih predstav, kot so Adésova opera *Powder her face*, *Svatba* Ane Sokolović, Bernsteinov *Kandid*, Kingova *Snežna kraljica*, Martinůjeva *Ženitev*, Nymanova opera *Mož, ki je zamenjal ženo za klobuk* in druge. Pomemben del njegovega dela so tudi prve izvedbe *Hiše usmiljenja* in *Ade* Tomaža Sveteta, komornih del *Zora in čriček* ter *Božji delec* Pavla Mihelčiča, ter mladinske opere Damjana Močnika *Všeč si mi*, pa tudi *Deseti brat* Aleša Makovca in *Pod svobodnim soncem* Toma Kobeta. V Italiji so uprizorili opereti *Sisi* in *Vesela vdova*, ter muzikale kot so *Gigi*, ter *Kiss Me Kate*, v Ljubljani pa novi muzikal *Kresna noč* Janeza Dovča, v Novem mestu pa Straussovega *Netopirja*. Ustvarja tudi predstave za otroke, kot so *Veveriček* posebne

sorte Iztoka Kocena, *Gal v galeriji* in *Kraljestvo glasbe* Tadeje Vulc, *Iz trebuha anakonde* Bojana Glavine, Menottijev *Deček, ki je prehitro rasel*, Kropivškov *Afriški živalski raj*, Krasov *Brundibar*, Bavdkov *Gospod in hruške*, Burryjev *Hobit*, ter Šivičeva *Kaznovana radovednost*. Na odru SNG Opera in balet Ljubljana je pod režijskim vodstvom Eve Hribernik oblikoval postavitev štirih mini-oper 2023 v produkciji Akademije za glasbo Univerze v Ljubljani.

Sandra Dekanić

Kostumografinja

Na področju kostumografije deluje od leta 2002. Ustvarila je že več kot dvesto avtorskih kostumografij za dramske, operne in baletne predstave ter muzikal in film. Prve izkušnje kot asistentka kostumografa in kostumografinja je pridobila v Hrvaškem narodnem gledališču Ivana pl. Zajca na Reki, med letoma 2007 in 2010 je bila v tem gledališču tudi vodja kostumske opreme. Zatem se je podala na samostojno ustvarjalno pot in sodelovala z okrog tridesetimi gledališči ter festivali na Hrvaškem, v Sloveniji, Srbiji, Črni Gori, Italiji, Avstriji, na Poljskem, Portugalskem ter v Nemčiji. Ob tem je soustvarjala z vrsto pomembnih režiserjev, kot so Marin Blažević, Oliver Frlić, Renata Carola Gatica, Toni Cafiero, Tomi Janežič, Eduard Miler, Ana Vukotić, Ivica Boban, Dino Mustafić, Saša Broz in Luka Martin Škof. Med njenimi vidnejšimi stvaritvami so kostumografije za operi *Aida* in *Carmen* v režiji Marina Blaževića, uprizorjeni v puljski Areni, *Trilogijo Shakespeare-Verdi* v Hrvaškem narodnem gledališču Ivana pl. Zajca na Reki, Mozartovo opero *Čarobna piščal* v režiji Renate

Carole Gatic, Shakespearjevo predstavo *Romeo in Julija*, ki jo je v gledališču Schauspielhaus v Stuttgartu režiral Oliver Frlić, ter predstavo *Ana Karenina oder Arme Leute* po Tolstoju in Dostojevskem, prav tako v režiji Oliverja Frlića. Ugledna kostumografinja je članica Hrvaškega združenja likovnih umetnikov uporabnih umetnosti (ULUPUH) in Hrvaške skupnosti samostojnih umetnikov (HZSU).

Jaka Varmuž

Oblikovalec luči

Jaka Varmuž (1980) se likovno izraža z različnimi mediji, v zadnjih letih najpogosteje z (gledališko) fotografijo in oblikovanjem svetlobe za scenske (gledališke in glasbene) projekte. Kot oblikovalec svetlobe pri gledaliških produkcijah že več kot 15 let sodeluje z Gledališčem Koper, ustvarja pa tudi v drugih slovenskih gledališčih. Do danes je oblikoval svetlobo za več kot 200 uprizoritev v profesionalnih in ljubiteljskih gledališčih, za številne plesne nastope ter državne proslave. Za njim so številne samostojne in skupinske fotografske razstave doma in v tujini.

Tatjana Ažman

Dramaturginja

Tatjana Ažman, diplomantka ljubljanske Akademije za gledališče, radio, film in televizijo, je na umetniško pot dramaturginje, ki jo je popeljala v gledališče (SLG Celje in Koreodrama), na televizijo in tudi radio, stopila leta 1989, leta 1995 pa je postala članica ansambla SNG Opera in balet Ljubljana. Sodelovala je s številnimi režiserji in koreografi vseh generacij, tako pri opernih in baletnih kot pri dramskih in lutkovnih predstavah. Ustvarja priredbe, gledališka in radijska besedila, oddaje in scenarije. Aktivna je v mednarodnem prostoru, kjer deluje v okviru mednarodnih mrež, festivalskih žirij in gledaliških strokovnih teles, sodeluje na strokovnih in znanstvenih dogodkih, slednje tudi pripravlja. Kot dramaturginja objavlja besedila o gledališču v strokovnih publikacijah doma in po svetu. Za dramaturške prispevke v letu 2011 ji je Združenje dramskih umetnikov Slovenije podelilo nagrado bršljanov venec. Leta 2022 je bila kot avtorica dramskega besedila *Muza v steklenici* nagrajena na priznanem mednarodnem festivalu dramatike

Analogio v Atenah, leta 2023 jo je znamenita japonska fundacija Inamouri Foundation izbrala za uradno nominatorko prestižne svetovne nagrade Kyoto Prize za področje gledališča in filozofije, novembra 2023 pa bo na brazilskem festivalu NEAPFest v Riu de Janeiru prejela priznanje Rubensa Barbota za dolgoletno delo z mladimi umetniki v mednarodnem prostoru.

Željka Ulčnik Remic

Zborovodja

Rojena je v Ljubljani, kjer je na Pedagoški akademiji študirala glasbo in zborovodstvo ter pod mentorskim vodstvom profesorja Lojzeta Lebiča diplomirala z odliko. Študij je nadaljevala na oddelku za sakralno glasbo Akademije za glasbo v Ljubljani in diplomirala s koncertom iz zborovskega dirigiranja in lastne kompozicije. Za uspešno opravljeno diplomsko delo je prejela diplomu s posebno pohvalo (*diploma summa cum laude*). Od leta 1987 je bila redno zaposlena v ljubljanski Operi kot pevka in korepetitorica v opernem zboru, septembra 2009 pa je prevzela vodenje tega zbora, ki ga pripravlja za operne predstave in koncerte. Za predstave *Tosca*, *Hrestač - Božična zgodba*, *Carmen* in za kantato *Šolnik* je pripravila tudi otroški zbor. Dvajset let je vodila doma in v tujini nagrajeni ženski pevski zbor Petrol iz Ljubljane. Udeležuje se zborovodskih seminarjev pod vodstvom priznanih zborovodij in dirigentov (Bo Johansson, Karmina Šilec, Holger Speck, Peter Hanke, Gary Graden in drugi).

Igor Grasselli

Koncertni mojster

Violinist Igor Grasselli je koncertni mojster v našem opernem orkestru od leta 1994. Kot solist je koncertiral z različnimi orkestri in komornimi ansambli. Poleg dela v matičnem orkestru ljubljanske Opere je nastopil na solističnem koncertu z vodilnim nemškim komornim orkestrom v okviru ljubljanskega poletnega festivala v Križankah, na recitalih v Milanu (Amici della Scala), v veliki dvorani Kijevske filharmonije (Ukrajina), v Carrari (Italija), na Dunaju ter na koncertu v Almerii (Španija). Kot gostujoči koncertni mojster je vodil Pekinški simfonični orkester ter Filharmonijo iz Vidma (Udine). Solistične koncerte je imel med drugim tudi v Ljubljani, Murski Soboti, Celju, na Ptuj, v Kopru, Novem mestu, Banjaluki, Banskih dvorih, Novem Sadu in Beogradu. Kot solist je nastopal tudi na Kitajskem, v Italiji, Avstriji in Veliki Britaniji. Posnel je vrsto zgoščenk za Glasbeno dediščino Slovenije.

SNG Opera in balet Ljubljana

Župančičeva ulica 1, 1000 Ljubljana

T +386 (0)1 241 59 00

www.opera.si

Direktor/Director General

Staš Ravter

Umetniški direktor opere/Artistic Director of the Opera

Marko Hribernik

Umetniški direktor baleta/Artistic Director of the Ballet

Renato Zanella

Svet zavoda/Council

Karolina Šantl Zupan (*predsednica/Chairwoman*),

Tomaž Rozman (*namestnik predsednice/Deputy*

Chairman), Mirjam Kalin, Peter Baroš, Manca Marinko,

Aleš Paulin, Ivan Simič

Strokovni svet/Expert Council

Vojko Vidmar (*predsednik/Chairman*), Danica Dolinar

(*namestnica predsednika/Deputy Chairwoman*),

Robert Brezovar, Tomaž Habe, Sonja Kerin Krek,

Matjaž Robavs

Gledališki list, sezona 2023/24, št. 1, september 2023

Theatre Programme, 2023/24 Season, No. 1, September 2023

Izdajatelj/Publisher

©SNG Opera in balet Ljubljana

Za izdajatelja/Represented by

Staš Ravter (*direktor/Director General*)

Uredništvo/Editorship

Tatjana Ažman

Jezikovni pregled/Language Editing

Marja Filipčič Redžić

Prevodi v angleški jezik/Translations into English

Nataša Jelić

Fotografije/Photos

Darja Štravs Tisu (*fotografije z vaj/photos from the rehearsals*), arhiv/archive SNG Opera in balet Ljubljana,

osebni arhivi/personal archives

Oblikovanje/Design

Matija Jemec

Priprava in tisk/Prepress and Print

ABO grafika, d. o. o.

Naklada/Print Run

700

Cena/Price

4 EUR

ISSN 1854-0481

Redakcija je bila končana 25. septembra 2023.

This programme's editing was completed on

25th September 2023.